

NUTQ VA TILNING FARQI

*Andijon Davlat chet tillari instituti
roman-german va slovyan tillari fakulteti
Xorijiy til va adabiyoti Nemis tili 201-guruh
talabasi Eshpo'latova Marjona
Ilmiy maslahatchi: Xomidova M*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nutq va tilning o'zaro bog'liqligi, ularning o'zaro munosabatlari, farqlari va ahamiyati yoritilgan. Maqolada asosan quyidagi masalalar yoritilgan: Maqolada nutq va tilning o'zaro bog'liqligi, ularning ahamiyati va rivojlanish xususiyatlari yoritilgan. Ushbu mavzu tilshunoslik, psixologiya, pedagogika kabi sohalarda keng o'rganiladi.

Annotation: This article explains the relationship between speech and language, their interaction, differences, and importance. The article mainly discusses the connection between speech and language, their significance, and their development characteristics. This topic is widely studied in fields such as linguistics, psychology, and pedagogy.

Kalit so'zlar: til, nutq, muloqot, fikrlash, milliy o'zlik, Ijtimoiy aloqalar, og'zaki nutq, yozma nutq, ontogenez, filogenez, rivojlanish, farq, tushuncha, vosita.

Nutq va tilning farqi

Nutq va til o'zaro bog'liq bo'lsa-da, ular bir-biridan farq qiladi:

Til - muayyan jamiyatda qo'llaniladigan belgilar tizimi, grammatik qoidalar, lug'at tarkibi va boshqa komponentlardan iborat.

Nutq - shu til vositasida amalga oshiriladigan og‘zaki yoki yozma muloqot, fikrlarni ifodalash jarayoni.

Boshqacha qilib aytganda, til umumiy tushuncha bo'lsa, nutq uning alohida ko'rinishi, amaliy qo'llanilishi hisoblanadi.

Nutq asosan ikki turga bo'linadi:

Og'zaki nutq - so'zlovchi tomonidan talaffuz etilgan, eshituvchiga bevosita yo'naltirilgan nutq.

Yozma nutq - yozma shaklda ifodalangan, matnlar, yozuvlar orqali amalga oshirilgan nutq.

Og'zaki nutq va yozma nutq o'rtasida qator farqlar mavjud. Masalan, og'zaki nutq intonatsiya, imo-ishora, mimika kabi vositalar bilan boyitilsa, yozma nutq esa matn tuzilishi, uslub, punktuatsiya kabi xususiyatlarga ega.

Nutq bolaning ontogenesida (individual rivojlanishida) va filogenezida (evolyutsion rivojlanishida) muhim o'rin tutadi:

- Bolalar nutqining rivojlanishi ularning umumiy psixik va intellektual rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq.

- Insoniyat tarixida ham nutq va til evolyutsion rivojlanib borgan, bu jarayon hozirgi kunda ham davom etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, nutq va til o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ular bir-birini to'ldiradi va boyitadi. Nutq tilning amaliy qo'llanilishi, fikrlarni ifodalash vositasi hisoblanadi

Nutq va tilning o'zaro bog'liqligi haqida qo'shimcha ma'lumotlar:

Nutq va til o'rtasidagi farqlar Nutq va til o'zaro chambarchas bog'liq bo'lsalarda, ular quyidagi jihatlardan bir-biridan farq qiladi:

Individuallik: Til jamiyatga xos umumiy tushuncha bo'lsa, nutq individual xarakterga ega. Har bir shaxs o'ziga xos nutq uslubiga ega

Dinamiklik : Til nisbatan statik tushuncha bo'lsa, nutq doimo o'zgarib, yangilanib turadi. Har bir nutq aktida til vositalari yangicha qo'llaniladi. Maqsad: Til umumiy muloqot vositasi bo'lsa, nutq muayyan maqsadga yo'naltirilgan faoliyat. Nutq orqali fikrlar ifodalanadi, ta'sir o'tkaziladi.

Vositalar:: Nutq talaffuz, imo-ishora, mimika kabi vositalar orqali amalga oshirilsa, til lug'at, grammatik qoidalar, fonetika kabi komponentlardan iborat

Bolalar nutqining rivojlanishi quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Og'zaki nutq (0-2 yosh):

- Tovush chiqarish, so'zlarni takrorlash - Birinchi so'zlarni aytish - Sodda gaplarni tuzish
Yozma nutq (3-6 yosh): - Harflarni tanish va yoza boshlash' - Qisqa matnlarni yozish - Fikrlarni yozma shaklda ifodalash O'qish va yozish ko'nikmalarining shakllanishi (6-10 yosh): - Matnlarni o'qish va tushunish - Matnlar yaratish, fikrlarni yozma shaklda ifodalash - Grammatik qoidalarga amal qilish

Nutq va tilning o'zaro bog'liqligi haqida quyidagi qo'shimcha ma'lumotlarni taqdim etaman:

Nutq va til o'rtasidagi o'zaro ta'siri

Nutq va til o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ular bir-birini o'zaro boyitib, rivojlantirib boradi:

- Tilning nutqga ta'siri: Til lug'at boyligi, grammatik qoidalar, fonetik tizimi nutq rivojlanishiga asos bo'ladi. Til vositalari nutq orqali amaliy qo'llaniladi.

- Nutqning tilga ta'siri: Nutq jarayonida til vositalari yangicha qo'llaniladi, til tizimida o'zgarishlar yuz beradi. Nutq til rivojlanishining asosiy manbai hisoblanadi.

Nutq va til o'rtasidagi o'zaro munosabat

Nutq va til o'rtasida quyidagi o'zaro munosabatlar mavjud:

Til nutqning asosi: Til nutqning asosiy vositasi, unda ifodalangan fikrlarni yetkazish uchun xizmat qiladi.

Nutq tilning amaliy ko'rinishi: Nutq til vositalarini amalda qo'llash, fikrlarni ifodalash

jarayonidir.

Til va nutq o'zaro ta'sirda: Ular bir-birini o'zaro boyitib, rivojlantirib boradi. Nutq jarayonida til o'zgaradi, til esa nutqning asosini tashkil etadi.

Til va nutq yagona butunlik: Ular bir-biridan ajralmas bo'lib, birgalikda shaxsning umumiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, nutq va til o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ular bir-birini to'ldiradi va boyitadi. Nutq tilning amaliy qo'llanilishi, fikrlarni ifodalash vositasi hisoblanadi. Ular o'rtasidagi o'zaro munosabat shaxsning umumiy kamoloti uchun muhim ahamiyatga ega.

Ushbu adabiyotlar nutq va tilning ahamiyati, ularning rivojlanishi va ijtimoiy hayotdagi o'rni haqida chuqurroq tushuncha berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Nutq va muloqot - O'zbekiston Milliy Universiteti, 2020
2. "Til va nutq: nazariya va amaliyot"- M. Xolmirzayev, 2018.

3. "Nutq psixologiyasi"- A. Sultonov, 2019.
4. "O'zbek tilida nutq madaniyati" - L. Qodirova, 2021.
5. "Til va madaniyat" - R. Shermatov, 2022.
6. "O'zbek adabiyoti va nutq tarzi" - F. Abdullayev, 2023.